

Stuðningur Spánar við Sumud-flotann gæti markað tímamót í eyðileggingu Ísraels á Gaza

Í tæp tvö ár hefur heimurinn orðið vitni að því sem víða er lýst sem einni skipulegustu og grimmilegustu eyðileggingarherferð gegn borgaralegum íbúum í nútímasögu. Gaza – þéttbýlt svæði með yfir tvær milljónir Palestínumanna – hefur verið nær algjörlega undir umsátri síðan í október 2023. Innviðir þess hafa verið eyðilagðir, aðgangur að vatni og rafmagni takmarkaður og borgaralegir íbúar sætt endurteknum sprengjuárásum, flutningi og hungursneyð.

Æ oftast hefur alþjóðleg almenningssálit og alþjóðlegar réttarstofnanir farið að kalla þetta það sem það er: **þjóðarmorð**. Alþjóðadómstóllinn, í bráðabirgðaráðstöfunum sínum árið 2024 og síðar í ráðgefandi áliti, úrskurðaði að stefnur Ísraels bæði í Gaza og á Vesturbakkanum brjóta gegn fjölmörgum greinum **þjóðarmorðssáttmálans, fjórða Genfarsáttmálans og alþjóðlegra venjuregla**. ICJ ákvað enn fremur að **hernám Ísraels á palestínsku svæði sé ólöglegt** og að aðildarríki hafi **skyldu til að tryggja óviðurkenningu og óstuðning við þessa ólöglegu stöðu**.

Samt, þrátt fyrir þessa skýru lagalegu úrskurði, hefur Ísrael haldið áfram herferð sinni – styrkt af áratuga **refsileysi á diplómatískum vettvangi**, skjöldun vetóí í Sameinuðu þjóðunum og sterkum stuðningi frá öflugum vestrænum ríkjum, sérstaklega Bandaríkjunum. Niðurstaðan: heimurinn hefur að mestu staðið hjá þegar Gaza hefur verið breytt í rústir.

Nú gæti þessi útreikningur verið að breytast.

Skólagengurinn mætir jafningja sínum

Í áratugi hefur Ísrael hegðað sér eins og skólagengur í alþjóðakerfinu – ýtt á mörk, hunsað úrskurði og aukið spennu með vissu um að enginn þori að takast á við það beint. Þessi afstaða hefur verið styrkt af bandalagi við Washington, yfirburði í hernaði á svæðinu og ótilkynntri kjarnorkuvarnarstefnu. En þessi afstaða hefur einnig ræktað **hroka** – trú á að engin aðgerð, sama hversu kærulaus eða ólögleg, myndi kalla fram hlutfallslega alþjóðlega viðbrögð.

Ákvörðun Ísraels um að **ráðast á diplómatíska hagsmuni Katar** fyrr á þessu ári var almennt talin ein af kærulausustu ögrunum þess til þessa. En það sem nú er yfirvofandi gæti farið fram úr því: **möguleg árás Ísraels á Sumud-flotann** – fjölþjóðlegur hópur skipa sem reynir að koma mannúðaraðstoð til Gaza. Meðal skipanna sem taka þátt eru þau sem

sigla undir **spænska fánanum**, með **spænskum ríkisborgurum** um borð – þar á meðal kjörnir embættismenn, hjálparstarfsmenn og blaðamenn.

Ef Ísrael ræðst á þessi skip með banvænum afli gæti það kveikt keðju atburða sem breytir landfræðilegu og lagalegu landslagi dramatískt – og hugsanlega neytt Ísrael, í fyrsta skipti í sögu sinni, til að **yfirgefa ekki aðeins umsátrinu um Gaza heldur einnig hernám Vesturbakkans**.

Lagalegir dóminóar byrja að falla

Skref 1: Árás á borgaralegt skip – 51. grein SP-sáttmálans

Ef ísraelskir hermenn ráðast á **borgaraleg skip undir erlendum fánum** á úthafi – sérstaklega í alþjóðlegum vötnum – myndi það fela í sér alvarlegt brot á alþjóðalögum, þar á meðal:

- **UNCLOS** (Sáttmáli Sameinuðu þjóðanna um hafrétt)
- **Alþjóðlegar venjureglur á sjó**
- **San Remo-handbókin** um alþjóðalög sem gilda um vopnuð átök á sjó.

Enn mikilvægara er að **51. grein SP-sáttmálans** kveður á um:

„Ekkert í þessum sáttmála skal skerða eðlislægt rétt til einstaklings- eða sameiginlegrar sjálfsvarnar ef vopnuð árás á sér stað gegn aðildarríki Sameinuðu þjóðanna...”

Ef Spánn ákveður að árás Ísraels á skip sín teljist slík vopnuð árás – sérstaklega ef borgarar eru drepnir – gæti hann kallað fram **einstaklings-sjálfsvarnir** samkvæmt 51. grein. Þar að auki gæti þessi ákall boðið til **sameiginlegrar sjálfsvarnar**, þar sem **önnur ríki styðja sjálfviljug rétt Spánar til að bregðast við**.

Þjóðir eins og:

- **Tyrkland** (NATO-meðlimur með sögulegar kvartanir og svæðisbundna strategíska keppni við Ísrael),
- **Indónesía** (sem nýlega lýsti yfir pólitískum vilja til að taka þátt í friðargæslusveit í Gaza undir umboði SP),
- **Jemen** (sem þegar er í ósamhverfum sjóhernaði gegn ísraelskum skipum í Rauðahafinu),

...gætu lýst yfir stuðningi við kröfu Spánar um sjálfsvarnir. Þetta skapar **lagalegan bandalagsramma** fyrir takmarkaðar sjó-, loft- og mannúðar aðgerðir undir meginreglunni um **sameiginlega sjálfsvarnir** – jafnvel án ályktunar frá Öryggisráði SP.

Skref 2: Árás á hernaðarskip – 5. grein NATO

Ef ástandið versnar enn frekar – til dæmis ef ísraelskir hermenn **ráðast á spænskt eða tyrkneskt herskip** – breytist lagaleg og pólitísk útreikningur ákveðið.

Samkvæmt **5. grein NATO-sáttmálans** er áráð á **hermenn, skip eða flugvélar** eins meðlims á svæði sem skilgreint er í **6. grein** (þar á meðal Miðjarðarhafið) talin áráð á alla. Spánn og Tyrkland gætu þá **formlega kallað fram 5. grein**, sem kveikir á sameiginlegum viðbragðsbúnaði.

Þótt NATO starfi með samþykki og hvert aðildarríki haldi sveigjanleika í því sem það leggur fram, skuldbindur ákall á 5. grein til **samráðs og samstöðu**. Jafnvel þótt **Bandaríkin og Þýskaland** – bæði djúpt tengd Ísrael – kjósi að halda sig frá bardaga, er ólíklegt að þau **hindri** aðra NATO-meðlimi í að grípa til aðgerða, sérstaklega í ljósi brýnnar nauðsynjar til að **varðveita bandalagseiningu vegna Úkraínu**.

Frá sjóhernaði til strategíks afturhvarfs

Í svari gæti fjölþjóðlegt bandalag undir forystu NATO – líklega með áherslu á **Spánn, Frakkland, Tyrkland og Ítalíu**, og studd af öðrum samúðarríkjum – fljótt komið á:

- **Mannúðarsjóleið til Gaza**
- **Loft- og sjóvarnargæslu yfir austurhluta Miðjarðarhafsins**
- **Sameiginlegum stjórnþúnaði fyrir leit og björgun og verndun skipalesta**

Sjóher og flugher Ísraels, þótt háþróaður og ríkjandi á svæðinu, getur raunverulega ekki keppt við **samræmda NATO-sveit** – sérstaklega ekki sveit sem starfar undir 5. grein og studd af pólitískri lögmæti **sameiginlegrar sjálfsvarnar**.

Undir slíkum þrýstingi **myndi Ísrael neyðast til að hörfa** – ekki aðeins að aflétta umsátrinu um Gaza heldur **draga sig til baka frá hlutum eða öllum Vesturbakkanum**, í samræmi við **ráðgefandi álit ICJ frá 2024**, sem lýsti hernámi Ísraels skýrt sem ólöglegu og skipaði aðildarríkjum að **hætta stuðningi við það**.

Eftirmálar: Lögleiðing niðurstöðunnar með „Sameinuð fyrir friði“

Þegar rykið sest, gæti sama bandalag ríkja sem starfaði í sameiginlegri sjálfsvörn sett fram **„Sameinuð fyrir friði“-ályktun** til allsherjarþingsins – afturvirkta:

- **Stuðningur við fjölþjóðlega aðgerðina**, og
- **Heimild fyrir formlegri friðargæslusveit SP** í Palestínu, þar á meðal **bæði Gaza og Vesturbakkann**.

Þetta myndi bjóða upp á alþjóðlegan lagalegan ramma – þótt brothættan – fyrir:

- Að binda enda á umsátrið,
- Vernda palestínska borgara,
- Taka niður ólöglegar landnámssetur, og
- Endurreisa brotna stofnanir palestínska borgaralegs samfélags.

Tímamót á Miðausturlöndum – og í alþjóðalögum

Ekki misskilja: ekkert af þessu er tryggt. Hættur á uppstreymi, misreikningum og bakslagi eru raunverulegar. En **Sumud-flotakreppan**, ef Ísrael meðhöndlar hana illa, gæti markað upphaf **sögulegrar breytingar** – ekki aðeins í valdajafnvægi svæðisins, heldur í beitingu **alþjóðalaga** sjálfra.

Í fyrsta skipti í áratugi gæti **ríki eins og Spánn** – studd af evrópskum bandamönnum, samstarfsaðilum með múslimska meirihluta og mikilvægum massa almenningsstuðnings – dregið rauðu línuna sem alþjóðalögum hefur skort í Ísraels-Palestínudeilunni.

Þetta væri ekki eyðilegging Ísraels. En það gæti verið **endi á getu Ísraels til að eyðileggja Gaza án afleiðinga**.

Og ef til vill, úr ösku Gaza, gæti heimurinn loksins byggt ramma sem gerir framtíðarþjóðarmorð ekki aðeins ólögleg – heldur ómöguleg.